

دریافت مقاله: ۹۱/۲/۱۲

فصلنامه علمی- پژوهشی مدیریت نظامی

پذیرش مقاله: ۹۱/۴/۲۵

شماره ۴۴، سال یازدهم، زمستان ۱۳۹۰

ص ص ۱۵۹-۱۹۲

بررسی رابطه وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب با پرورش نظامی دانشجویان دانشگاه افسری امام علی (ع)

جواد فقیهی پور^۱

سمیه فقیهی پور^۲، عبدالحسین فرهودی مقدم^۳ و احسان علی اکبری^۴

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین متغیرهای وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب دانشجویان و ابعاد پرورش نظامی (دین‌داری، همبستگی یگانی و اعتماد یگانی) بود. این پژوهش از حیث هدف، پژوهش کاربردی، از نقطه نظر زمان گردآوری، از نوع پیمایشی و از نظر روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، میدانی است. پرسش‌نامه‌ای محقق ساخته بین ۲۶۹ نفر از دانشجویان دا.اف، به روش تصادفی طبقه‌ای، توزیع گردید. داده‌ها، توسط نرم‌افزار SPSS و به کمک روش‌های آماری همبستگی پیرسون و روش رگرسیون خطی چند متغیره تحلیل گردیدند. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان دادند که در بین متغیرهای مستقل پژوهش، به ترتیب متغیر نظم و ترتیب، عزت‌نفس و وظیفه‌شناسی و در بین ابعاد منتسب به پرورش نظامی به ترتیب متغیر دین‌داری، همبستگی و اعتماد یگانی، دارای بیشترین میانگین در بین دانشجویان دا.اف می‌باشند.

واژگان کلیدی: وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب، پرورش نظامی.

۱- کارشناس ارشد مدیریت و مدرس دانشگاه امام علی (ع) (نویسنده مسئول)

۲- دانشجوی کارشناسی اقتصاد بازرگانی

۳- کارشناس ارشد مدیریت و عضو هیئت علمی دانشگاه امام علی (ع)

۴- کارشناس ارشد مدیریت دفاعی

مقدمه

موضوع آموزش و پرورش نیروهای انسانی تحت فرمان، یکی از وظایف مهم فرماندهان است و اگر سازمانی بخواهد به اهداف خود برسد، باید به ارتقای مستمر سهم تربیت و پرورش کارکنان مبادرت ورزد، به نحوی که افراد بر اساس شایستگی‌های خود قادر باشند توان خود را در تحقق اهداف به‌کار گیرند. آموزش و اقدامات پرورشی جهت شکوفایی استعدادها و اعتماد بخشی به نیروها در مأموریت‌ها و رفتار سازمانی، مورد توجه فرماندهان لایق قرار می‌گیرد و این مهم در متن فعالیت‌ها و رسالت فرماندهی قرار دارند و این نه به صورت مقطعی، بلکه با برنامه‌ریزی و به‌طور مستمر تعقیب می‌گردد. (رشیدزاده، ۱۳۸۷: ۱۳۷)

به‌طور اعم رفتار^۱ نظامیان تابعی از تربیت^۲ نظامی، اعمال قدرت، اختیارات سازمانی، تهدیدات، آسیب‌ها، فوریت‌ها و تحولات اساسی است که در این میان تربیت از اهمیت و جایگاه ویژه‌ای برخوردار است (رشیدزاده، ۱۳۸۹: ۱۴). تربیت نظامی خُلق و رفتار را در بر می‌گیرد. خلق و اخلاق در تربیت نظامی نسبی نیست و آنچه نسبی است، مربوط به رفتار است. در موشکافی و لایه‌برداری از مفهوم تربیت، مفاهیم اساسی زیر را می‌توان مورد توجه قرار داد: پرورش، رفتار و اخلاق، ادب، ارزش‌ها، هنجارها، نگرش، ساختار، فرهنگ و شخصیت. پرورش به عنوان موضوع اصلی و اساسی پژوهش حاضر، در واقع فرایندی مستمر و منظم از مراقبت، حمایت و هدایت رشد جسم، عقل و روح به نحوی که استعدادها شکوفا و انسان به مقام بندگی خداوند نایل آید. این مهم در حوزه نظامی متمرکز بر کسب ویژگی‌های متناسب با هویت نظامی و مجاهد در راه خداست. (همان:

(۱۸)

---

1 - Behavior

2 - Education

در یگان‌های نظامی و بالاحص دانشگاه افسری امام علی^(ع) که به عنوان مهد افسران آینده‌ساز ارتش به شمار می‌آید، این آموزش و پرورش، در قالب مقوله پرورش نظامی دانشجویان مورد مذاقه قرار می‌گیرد. در واقع، در این دانشگاه به دو بعد آموزش و پرورش علمی و نظامی پرداخته می‌شود، لیکن با توجه به رسالت و چشم‌انداز سازمانی، بی‌شک بعد پرورش نظامی همواره در رأس امور بوده و مقوله آموزش علمی دانشجویان را تحت الشعاع خود قرار داده است؛ چرا که دانشجویان این دانشگاه در گام اول یک نظامی و سپس یک دانشجو می‌باشند. با توجه به مطالب گفته شده بدیهی است که پرورش نظامی به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های دانشگاه افسری امام علی^(ع) است.

مسئله پژوهش با توجه به اهمیت و حساسیت مقوله پرورش نظامی، بدین گونه بیان می‌گردد که چه عواملی بر شاخص پرورش نظامی می‌تواند مؤثر باشد. که در این خصوص نیز از جانب محققان متغیرهای وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب مورد مذاقه و بررسی قرار گرفت. با توجه به مطالب پیش گفته و از آن جایی همواره پرورش بر آموزش مقدم می‌باشد، لذا ضرورت انجام پژوهش توجیه‌پذیر است.

برابر بررسی به عمل آمده، تاکنون پژوهش کامل و مدونی در این خصوص صورت نگرفته است و به جرأت می‌توان اذعان داشت که تنها مدرک معتبر در دسترس کتاب «تربیت نظامی» فرمانده محترم دانشگاه، امیر سرتیپ دکتر فتح الله رشیده زاده است که در این پژوهش نیز از این کتاب ارزنده، با ذکر منبع، استفاده گردیده است.

الف) ادبیات نظری پژوهش: در پژوهش حاضر متغیرهای اصلی مشتمل بر وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب و پرورش نظامی می‌باشند. لذا در ادامه به اختصار، متغیرهای موصوف، تشریح خواهند شد. در واقع شاخص وظیفه‌شناسی یکی از ابعاد «با وجدان بودن» یا «تمایل به موفقیت» است، که شاخص «با وجدان بودن» نیز یکی از زیر مجموعه‌های شخصیت به‌شمار می‌آید. به‌طورکلی، «با وجدان بودن»

می‌تواند به مفهوم قدرت طرح‌ریزی خیلی فعال، سازماندهی و انجام وظایف محول به نحو مطلوب باشد. فرد با وجدان و وظیفه‌شناس، فردی هدفمند، با اراده و مصمم است. نمرات بالا در این شاخص، با موفقیت شغلی و تحصیلی همراه است و نمرات پایین ممکن است موجب شود که فرد از باریک‌بینی لازم و دقت زیاد اجتناب کند. افراد با نمره بالا در این شاخص، دقیق، خوش‌قول و مطمئن هستند، اما افراد با نمرات پایین، لزوماً فاقد اصول اخلاقی نیستند، اما در به کارگیری آنها باید دقت شود. همچنین آنها در تلاش‌شان برای رسیدن به هدف‌ها بی‌حال هستند. مدارکی وجود دارد که نشان می‌دهد که این افراد (با نمرات پایین) خیلی لذت‌گرا هستند. صفات مربوط به شاخص «با وجدان بودن» عبارتند از: نظم و ترتیب^۱، وظیفه‌شناسی^۲، تلاش برای موفقیت^۳، خویشتن‌داری^۴، محتاط در تصمیم‌گیری^۵، کفایت^۶. افرادی که نمره بالایی در شاخص «وظیفه‌شناسی» می‌گیرند، به اصول اخلاقی‌شان پایبند بوده و تعهدات اخلاقی‌شان را تا حد زیادی انجام می‌دهند. نمره بالا در نظم و ترتیب نشانه تمیزی، آراستگی و مرتب بودن است (آتشی، ۱۳۷۷: ۱۰۰). به‌طور کلی نظم، مصونیت و تعهدی است بر استفاده برتر، معقول و تجربه شده از اندیشه‌ها و امکانات در جهت اهداف و بی‌نظمی که از جهالت و غفلت سرچشمه می‌گیرد و منطق افراد سهل‌انگار، بی‌قید و خودخواه برای فرار از مسئولیت‌های فردی و اجتماعی است، از عوامل شکست‌ها، اضمحلال، ازهم‌گسیختگی، نابهنجاری، ضایعات و خسارت، بیماری‌های روانی، تشتت‌آرا و افکار، هرج و مرج، فقر و زشتی، استعمار و عقب‌ماندگی و ... است (رشید زاده، ۱۳۸۷: ۷۲). استاد دهخدا، نظم را سامان گرفتن، به‌نوا شدن، خوب نگاه‌داشتن، پیوستگی و مضبوطی، ترتیب و درستی و

-
- 1- Order
  - 2- Dutifulness
  - 3- Achievement Striving
  - 4- Self - Discipline
  - 5- Deliberation
  - 6- Competence

عدم هرج و مرج، سامان‌پذیری و آراستگی تعریف کرده است و نوشته‌اند در اصطلاح نظامی، نظم یعنی پیروی کامل از دستورهای نظامی (همان: ۱۶۷).

از دیدگاه خوانساری (۱۳۶۴) عزت به معنای عزیز شدن، گرامی شدن و ارجمندی است. عزت‌نفس^۱ نیز به معنای گرامی‌داشتن و ارجمند شمردن نفس و احساس سیادت است که باعث بزرگی و پیروزی می‌شود و نقطه مقابل آن حقارت نفس، ذلت و پستی، سستی، عجز، ناتوانی و شکست است. به نقل از شهید مطهری (۱۳۸۶) در بسیاری از تعبیرات اسلامی، حالت غرور یا مناعت و احساس شرافت، با عنوان عزت‌نفس بیان شده است در رأس این‌ها تعبیری حماسی از قرآن کریم است: «... والله العزه و لرسوله و للمومنین ...»؛ عزت مخصوص مؤمنان است؛ یعنی مؤمن باید بداند عزت فقط در انحصار مؤمنان است و اوست که باید عزیز باشد، عزت شایسته اوست و او شایسته عزت است. این نوع توجه دادن به نفس است (رشیدزاده، ۱۳۸۹: ۲۰۵). به زعم بار-آن^۲ نیز عزت‌نفس توانایی آگاه بودن از ادراک خود، پذیرش خود و احترام به خود است.

به زعم آیت‌آ... مکارم شیرازی و همکارانش (۱۳۷۳) تربیت، فرایند تغییر رفتار مبتنی بر اصول، فنون و روش‌های تربیتی برای رسیدن به اهداف مشخص است؛ نیازی اساسی برای تغییر، دگرگونی، سازگاری، بقا، ارتقا و اعتلا در مسیر رضایت خداوند متعال و فرایندی آگاهانه، طراحی‌شده، مستمر، تکاملی و معطوف به اهداف است که اساس آن حاکمیت خداوند بر پایه رحمت و رحمانیت است و محور اصلی نظام تربیتی جهان را همین اصل تشکیل می‌دهد. از دیدگاه استاد شهید مطهری (۱۳۸۶) تربیت از یک منظر دو مفهوم اساسی «آموزش» و «پرورش» را در برمی‌گیرد. آموزش یا تعلیم جریانی مداوم، همه‌زمانی و همه‌مکانی در فراگیری، حفظ و ارتقای دانش است و پرورش که جریانی ارتقایی در هدایت و مراقبت از نفس، صعود، تغییر و اصلاح در

1- Self-Regard (SR)

2- Bar-on

شاگرد است (رشیدزاده، ۱۳۸۹: ۱۶). پرورش نظامی به عنوان یکی از ابعاد و مفاهیم اصلی تربیت نظامی، علاوه بر نیاز به دانایی و تجربه، هنری آمیخته با عشق، محبت و سخت‌گیری انضباطی برای کسب اعتبار و مدارج برتر سربازی و کسب عنوان افسر و مجاهد فی سبیل الله و صعود به قله رفیع شهادت است. پرورش نظامی در تعقیب تحقق اهداف نظامی است و کارکنان نظامی در حال تربیت باید با طی فرایند پرورش نظامی مبتنی بر اراده و آگاهی به بلوغ نظامی برسند و با کسب آمادگی‌های حرفه‌ای مهیای مبارزه و مجاهدت علیه دشمن و پایداری و استقامت در برابر مشکلات و سختی‌ها باشند (همان: ۱۸). آموزش با پرورش نظامی، نتیجه‌اش تربیت نظامی است و دانشگاه افسری و دانشجویان آن به نسبت اثربخشی تربیت نظامی، اعتبار می‌یابند (همان: ۱۳۱). لذا می‌توان اذعان داشت که مقوله پرورش نظامی به عنوان یکی از ابعاد مهم و تأثیرگذار بر اعتبار دانشگاه افسری، باید مورد کنکاش و مذاقه عمیق قرار گیرد تا از آن طریق بتوان بر اعتبار این مرکز روحانی، علمی، فرهنگی و بالانحص نظامی افزود.

ب) متغیرها: در این پژوهش متغیرهای وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب به عنوان متغیرهای مستقل و ابعاد پرورش نظامی به عنوان متغیرهای وابسته مطرح می‌باشند. با توجه به مصاحبه‌های صورت گرفته با صاحب‌نظران و خبرگان نظامی، در این پژوهش متغیر پرورش نظامی، در سه بُعد ۱- دین‌داری؛ ۲- همبستگی یگانی؛ ۳- اعتماد یگانی مورد کنکاش قرار گرفته، که در ادامه به شرح این متغیرهای سه‌گانه می‌پردازیم.

۱. دین‌داری: بسیاری از پدیده‌های مورد بحث در حیطه انسانی معانی پیچیده و چند وجهی دارند که سبب می‌شود تعاریف متعدد و متنوعی از آن‌ها مطرح گردد. در این میان بی‌شک، دین از جمله مفاهیمی است که از بالاترین پیچیدگی و تعاریف متنوع برخوردار است (کینگ، ۱۳۷۵: ۵۷). از نگاه رابرتسون، دین عبارت است از: «مجموعه‌ای از اعتقادات و نمادها و ارزش‌هایی که مستقیم از آن نشأت می‌گیرند و

مربوط به تمایز بین واقعیت تجربی و مافوق تجربی، و واقعیتی متعالی و فرا تجربی است» (صابر، ۱۳۸۴: ۵۶). کارل دوبلر چنین تعریفی از دین ارائه می‌دهد: «نظام متحد اعتقادات و آداب که به یک حقیقت مافوق تجربی و متعال مربوط می‌شود و تمام معتقدان و پیروان خویش را در جهت تشکیل یک جامعه اخلاقی وحدت می‌بخشد (همان: ۵۸). چارلز گلاک مبادرت به مفهوم‌سازی دین حول چهار بُعد نمود. ابعاد چهارگانه مورد نظر او در این تحقیق عبارت‌اند از:

➤ بُعد تجربی: ناظر بر تجربیات زندگی معنوی است که به افراد نایل شده به آن، احساسی به ارمغان می‌آورد که با خدا ارتباط پیدا می‌کنند. البته این بُعد خود دارای مراتبی است و از حس یک فرد نجات یافته، یا شفا یافته تا ارتباط عمیق با پروردگار و هیجان ناشی از تجلی الهی (مکاشفه) را در بر می‌گیرد.

➤ بُعد ایدئولوژیکی (اعتقادی): که شامل اعتقاد به واقعیت الوهیت و مفاهیم الحاقی به آن مانند خدا، شیطان دوزخ، بهشت و... همچنین محتوای شعائری است که انتظار می‌رود یک گروه مذهبی از آن پیروی کند.

➤ بُعد مناسکی: به اعمال و کنش‌هایی اطلاق می‌شود که در حیات دینی صورت می‌پذیرد مانند نماز، دعا، زیارت، روزه و ...

➤ بُعد استتاجی (پیامدی): آمیزه‌ای است از اصول اخلاقی در قالب فرامین برای زندگی روزمره و تعیین تکلیف و راهکار در مواجهه با وضعیت‌هایی که افراد در آن قرار می‌گیرند مانند رعایت امانت، درستکاری در داد و ستد، نحوه برخورد در خانواده، چگونگی گذران اوقات فراغت و ... (گلاک، ۱۹۵۹: ۸).

۲. همبستگی یگانی: مفهوم همبستگی در جامعه‌شناسی که از علوم تجربی به عاریت گرفته شده، ناظر به اتصال ممتد عناصر و اشیا است. «در علوم فیزیکی، اجزای ادغام شده، اجسامی ساده یا مرکب هستند که با توده شباهت دارند و تشکیل دهنده آن شمرده می‌شوند» (بیرو، ۱۳۶۶: ۱۸۲). در علوم ریاضی و آمار، همبستگی از

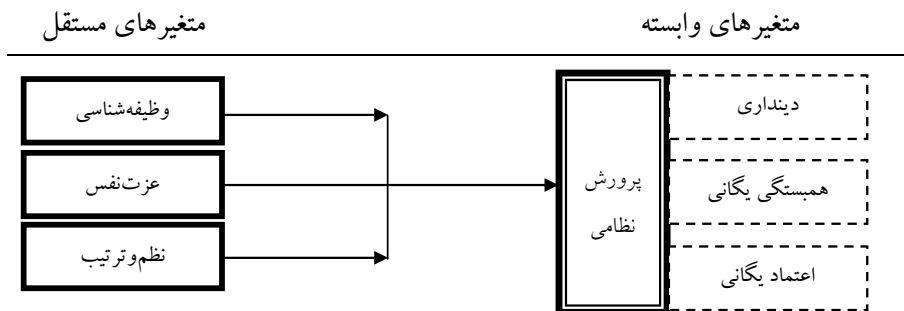
روابط ثابت و پایدار بین دو یا چند عدد حکایت دارد. ادغام هم از منظر جامعه‌شناسی و هم از نظر ریاضی، به معنی عمل وحدت بخشیدن به عوامل ناهمسان و حائز تمایز است. در داخل یک گروه، ادغام شامل مجموع پدیده‌های مبتنی بر تعامل است که موجب همسازی و سازگاری متقابل می‌شوند و بدین‌سان هر عضو را از هویت گروهی خویش آگاه می‌سازند» (همان: ۱۸۳). همبستگی یگانی به روابط بین یک یگان اشاره دارد. در چنین شرایطی اعضای یک یگان تعاملات و روابطی را که معمولاً باید داشته باشند، دارا هستند. همبستگی یگانی واقعیتی است ذهنی که در آن فرد، تعلق و وابستگی شدیدی را با ارزش‌های آن یگان احساس می‌کند. در کلامی دیگر همبستگی یگانی را چنین می‌توان تعریف نمود: همبستگی یگانی، وضع روانی فردی را توصیف می‌کند که توانایی تعامل با معنا، با دیگران را دارد. فرد احساس می‌کند قادر به فهم نگرش‌های افراد است، قادر به پیش‌بینی رفتار دیگران است و می‌تواند خود و احساسات خود را برای آنان تشریح کند.

۳. اعتماد یگانی: یکی از شاخص‌هایی است که با مشارکت و به تبع آن گرایش به مشارکت جمعی ارتباط متقابل دارد. اعتماد، نوعی رابطه کیفی است که به تعبیر کلمن قدرت عمل کردن را تسهیل می‌کند و هزینه مذاکرات و مبادلات اجتماعی را به حداقل می‌رساند. اعتماد در کنش‌های انسان به‌ویژه آن‌دسته از کنش‌ها که جهت‌گیری معطوف به آینده دارند، نمود پیدا می‌کند. در واقع، اعتماد باعث تسهیل همکاری می‌شود و هرچه اعتماد در یگانی بالاتر باشد احتمال همکاری هم بیشتر خواهد بود و خود همکاری نیز اعتماد ایجاد می‌کند (پاتنام، ۱۳۸۰: ۲۹۲).

ضمناً با توجه به متغیرهای مطروحه، مدل نظری پژوهش به صورت زیر خلاصه

می‌گردد:

شکل شماره ۱- مدل نظری محقق ساخته

ج) فرضیه‌ها: با توجه به اهداف و نتایج مورد انتظار و بر اساس مطالعات صورت گرفته در حوزه وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب و پرورش نظامی، پرسش اساسی پژوهش این‌گونه مطرح می‌شود که آیا بین وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب و پرورش نظامی رابطه وجود دارد؟ با توجه به این‌که متغیر پرورش نظامی در سه بُعد مورد کنکاش قرار گرفته است، لذا فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر تدوین گردیده است:

۱. بین وظیفه‌شناسی دانشجویان با ابعاد پرورش نظامی آنان، رابطه وجود دارد.
۲. بین عزت‌نفس دانشجویان با ابعاد پرورش نظامی آنان، رابطه وجود دارد.
۳. بین نظم و ترتیب دانشجویان با ابعاد پرورش نظامی آنان، رابطه وجود دارد.

د) اهداف تحقیق: با توجه به متغیرهای پژوهش، هدف اصلی از انجام تحقیق حاضر، بررسی رابطه وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب دانشجویان با ابعاد پرورش نظامی آنان است. اهداف فرعی پژوهش به شرح زیر می‌باشند: ۱- بررسی رابطه وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب با ابعاد پرورش نظامی دانشجویان؛ ۲- بررسی میزان ابعاد پرورش نظامی دانشجویان؛ ۳- بررسی میزان وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب دانشجویان؛ ۴- بررسی نوع دین‌داری دانشجویان.

روش اجرای پژوهش

الف) روش تحقیق: پژوهش حاضر از حیث هدف، از نوع کاربردی، از نقطه نظر زمان گردآوری، از نوع پیمایشی و از نظر روش‌های جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، از نوع میدانی است.

ب) جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: قلمرو مکانی جامعه آماری این پژوهش، تمامی دانشجویان دانشگاه امام علی^(ع) و قلمرو زمانی نیز ترم دوم سال تحصیلی ۸۹-۹۰ را شامل می‌شود. تعداد حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، برابر ۲۷۸ به دست آمد. در زیر فرمول کوکران نشان داده شده است.

$$n = \frac{\frac{t^2 p \cdot q}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left[\left(\frac{t^2 p \cdot q}{d^2} \right) - 1 \right]} = \frac{\frac{(1.96)^2 (0.7)(0.3)}{(0.05)^2}}{1 + \frac{1}{2000} \left[\left(\frac{(1.96)^2 (0.7)(0.3)}{(0.05)^2} \right) - 1 \right]} = \frac{322.6944}{1.1608472} = 277.98$$

$$d = 0.05$$

$$t = 1.96$$

$$p = 0.7$$

$$q = 0.3$$

$$N = 2000$$

با توجه به فرمول فوق، حجم نمونه، ۲۷۸ نفر در نظر گرفته شد و به همین تعداد نیز، پرسش‌نامه بین دانشجویان به صورت تصادفی طبقه‌ای توزیع گردید، که در نهایت تعداد ۲۶۹ پرسش‌نامه جهت تجزیه و تحلیل در اختیار پژوهشگران قرار گرفت.

ج) ابزارهای پژوهش: برای بررسی متغیرهای پژوهش، پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته تدوین گردید که روایی محتوایی آن توسط خبرگان و متخصصان مربوط، مورد تأیید قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه نیز با استفاده از روش آلفای کرونباخ محاسبه و معادل ۰/۹۱۵ گزارش گردید. از آنجا که ضریب به دست آمده از ۰/۹ بیشتر است؛ پس این گونه می‌توان تفسیر نمود که پایایی سازه‌های پرسش‌نامه در سطح عالی قرار دارد و

به‌طور کل، پایایی ابزار اندازه‌گیری بالاست. در جدول شماره ۱، خروجی آلفای کرونباخ نشان داده شده است.

جدول شماره ۱- جدول خروجی آلفای کرونباخ

آلفای کرونباخ	تعداد سوالات
۰/۹۱۵	۵۸

در مجموع جهت سنجش میزان وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب و ابعاد پرورش نظامی دانشجویان از تعداد ۵۸ پرسش و در قالب طیف ترتیبی کیفی پنج گزینه‌ای لیکرت استفاده گردید. در جدول شماره ۲ تعداد سوالات هر متغیر به تفکیک مشخص گردیده است.

جدول شماره ۲- تعداد سوالات هر متغیر

ردیف	شاخص	تعداد پرسش‌ها
۱	وظیفه‌شناسی	۶
۲	عزت‌نفس	۶
۳	نظم و ترتیب	۶
۴	همبستگی یگانی	۱۵
۵	اعتماد یگانی	۶
۶	دین‌داری	۱۹
	جمع کل پرسش‌ها	۵۸

د) روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: داده‌های گردآوری شده، با استفاده از نرم‌افزار آماری علوم اجتماعی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در تشریح آمار استنباطی و برای آزمون فرضیه‌ها، از ضریب همبستگی پیرسون و جداول رگرسیون خطی چندمتغیره استفاده شد. ضریب همبستگی پیرسون را با علامت r نشان می‌دهند. این ضریب که

به عنوان ضریب همبستگی گشتاوری پیرسون^۱، ضریب همبستگی دو جانبه^۲ نیز نامیده می شود و برای محاسبه درجه و میزان ارتباط خطی بین دو متغیر در سطح فاصله ای و نسبی به کار می رود.

یافته های پژوهش

الف) ویژگی های جمعیت شناختی نمونه: ویژگی های دموگرافیکی نمونه مورد مطالعه در این پژوهش نشان داد که تقریباً ۳۰ درصد از پاسخگویان، از دانشجویان سال یکم، ۵۵ درصد از دانشجویان سال دوم و ۱۵ درصد نیز از دانشجویان سال سوم بوده اند.

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب سال تحصیلی

سال تحصیلی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
سال یکم	۸۰	۲۹/۷	۲۹/۷
سال دوم	۱۴۸	۵۵/۱	۸۴/۸
سال سوم	۴۱	۱۵/۲	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

ب) آمار توصیفی

۱. میانگین، انحراف معیار و واریانس نمرات دانشجویان، در ابعاد مختلف پرورش نظامی، وظیفه شناسی، عزت نفس و نظم و ترتیب در جدول شماره ۳ ارائه شده است. با توجه به داده های این جدول، مشاهده می گردد که از میان متغیرهای پژوهش به ترتیب متغیر دین داری، نظم و ترتیب، عزت نفس، وظیفه شناسی، همبستگی و اعتماد دارای بیشترین میانگین ها می باشند.

1- Pearson product-moment Correlation Coefficient
2- Bilateral Correlation Coefficient

جدول شماره ۴- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	ابعاد	دامنه	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	واریانس
متغیر مستقل	وظیفه شناسی	۴	۱	۵	۴/۰۱۸۶	۰/۸۷۴۴۰	۰/۷۶۵
	عزت نفس	۴	۱	۵	۴/۰۵۵۸	۰/۸۹۸۱۰	۰/۸۰۷
	نظم و ترتیب	۴	۱	۵	۴/۱۵۲۴	۰/۸۹۵۱۶	۰/۸۰۱
متغیر وابسته	دین‌داری	۴	۱	۵	۴/۵۱۴۹	۰/۷۴۱۸۵	۰/۵۵۰
	همبستگی یگانی	۴	۱	۵	۳/۳۹۷۸	۰/۸۲۰۵۴	۰/۶۶۳
	اعتماد یگانی	۴	۱	۵	۳/۳۹۴۱	۱/۰۱۵۲۴	۱/۰۳۱

۲. میزان وظیفه‌شناسی دانشجویان با استفاده از ۶ گویه زیر، مورد سنجش قرار گرفت که نتایج حاصل، در جدول شماره ۵ نشان داده شده است.

جدول شماره ۵- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس شاخص وظیفه‌شناسی

ردیف	گویه‌ها	کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق	جمع
۱	من واقعا باید فراوانی	۴۱	۳۵	۶۱	۶۱	۷۱	۲۶۹
	مريض باشم تا یک روز سر منطقه نظافت، نروم.	۱۵/۲ درصد	۱۳	۲۲/۷	۲۲/۷	۲۶/۴	۱۰۰
۲	من سعی می‌کنم تا وظایف خود را با صداقت و درستی انجام دهم	۶	۶	۵۵	۸۵	۱۱۷	۲۶۹
	مريض باشم تا یک روز سر منطقه نظافت، نروم.	۲/۲ درصد	۲/۲	۲۰/۴	۳۱/۶	۴۳/۵	۱۰۰
۳	من بدهی‌های خود را به موقع و به‌طور کامل می‌پردازم.	۹	۹	۵۸	۷۵	۱۱۸	۲۶۹
	مريض باشم تا یک روز سر منطقه نظافت، نروم.	۳/۳ درصد	۳/۳	۲۱/۶	۲۷/۹	۴۳/۹	۱۰۰
۴	من گاهی در ورزش قلب می‌کنم.	۱۰	۴۲	۷۱	۵۲	۹۴	۲۶۹
	مريض باشم تا یک روز سر منطقه نظافت، نروم.	۳/۷ درصد	۱۵/۶	۲۶/۴	۱۹/۳	۳۴/۹	۱۰۰
۵	همیشه وقتی قول انجام کاری را بدهم، بقیه می‌توانند به انجام آن کار توسط من، اطمینان کنند.	۷	۸	۵۷	۹۶	۱۰۱	۲۶۹
	مريض باشم تا یک روز سر منطقه نظافت، نروم.	۲/۶ درصد	۳	۲۱/۲	۳۵/۷	۳۷/۵	۱۰۰

۲۶۹	۹۵	۹۵	۶۸	۷	۴	فراوانی	من دقیقاً از	۶
۱۰۰	۳۵/۳	۳۵/۳	۲۵/۳	۲/۶	۱/۵	درصد	اصول اخلاقی پیروی می‌کنم.	

میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر وظیفه‌شناسی در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصل در جدول شماره ۶ ارائه گردیده‌اند. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان وظیفه‌شناسی ۹۷ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۶- آمار توصیفی بر حسب میزان وظیفه‌شناسی دانشجویان

میزان وظیفه‌شناسی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۳	۱/۱	۱/۱
کم	۵	۱/۹	۳
متوسط	۶۷	۲۴/۹	۲۷/۹
زیاد	۱۰۳	۳۸/۳	۶۶/۲
خیلی زیاد	۹۱	۳۳/۸	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

۳. میزان عزت‌نفس دانشجویان با استفاده از ۶ گویه زیر، مورد سنجش قرار گرفت که نتایج حاصل، در جدول شماره ۷ نشان داده شده است.

جدول شماره ۷- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس شاخص عزت‌نفس

ردیف	گویه‌ها	گویه‌ها				جمع
		کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	
۱	از شیوه نگرش و فکرم راضی هستم.	۶	۸	۸۲	۹۴	۲۶۹
		۲/۲	۳	۳۰/۵	۳۴/۹	۱۰۰

۲۶۹	۱۵۴	۶۸	۳۶	۴	۷	فراوانی	برای خودم	۲
۱۰۰	۵۷/۲	۲۵/۳	۱۳/۴	۱/۵	۲/۶	درصد	احترام قائل هستم.	
۲۶۹	۷۵	۹۳	۷۶	۱۴	۱۱	فراوانی	از اندام و ظاهر خود	۳
۱۰۰	۲۷/۹	۳۴/۶	۲۸/۳	۵/۲	۴/۱	درصد	راضی هستم.	
۲۶۹	۱۰۱	۸۷	۶۸	۸	۵	فراوانی	بیشتر مواقع به خودم	۴
۱۰۰	۳۷/۵	۳۲/۳	۲۵/۳	۳	۱/۹	درصد	اطمینان دارم.	
۲۶۹	۸۲	۹۱	۷۶	۱۴	۶	فراوانی	هنگام بررسی نقاط ضعف و قوت، باز هم احساس خوبی در مورد خودم دارم.	۵
۱۰۰	۳۰/۵	۳۳/۸	۲۸/۳	۵/۲	۲/۲	درصد		
۲۶۹	۹۶	۵۴	۶۸	۴۱	۱۰	فراوانی	نمی توانم خودم را این گونه که هستم، بپذیرم.	۶
۱۰۰	۳۵/۷	۲۰/۱	۲۵/۳	۱۵/۲	۳/۷	درصد		

میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر عزت نفس در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصل در جدول شماره ۸ ارائه شده است. همان گونه که مشاهده می گردد، میزان عزت نفس ۹۶/۷ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۸- آمار توصیفی بر حسب میزان عزت‌نفس دانشجویان

میزان عزت‌نفس	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۳	۱/۱	۱/۱
کم	۶	۲/۲	۳/۳
متوسط	۶۵	۲۴/۲	۲۷/۵
زیاد	۹۴	۳۴/۹	۶۲/۴
خیلی زیاد	۱۰۱	۳۷/۶	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

۴. میزان نظم و ترتیب دانشجویان با استفاده از ۶ گویه زیر، مورد سنجش قرار گرفت که نتایج حاصل، در جدول شماره ۹ نشان داده شده است.

جدول شماره ۹- توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس شاخص نظم و ترتیب

ردیف	گویه‌ها	کاملاً مخالف	مخالف	تا حدودی	موافق	کاملاً موافق	جمع
۱	من اشیاء متعلق به خود را تمیز و پاکیزه نگهداری کنم.	۷	۲	۳۱	۷۵	۱۵۴	۲۶۹
	درصد	۲/۶	۰/۷	۱۱/۵	۲۷/۹	۵۷/۲	۱۰۰
۲	من همیشه، کارهایم را با نظم و ترتیب انجام می‌دهم	۵	۸	۷۳	۸۷	۹۶	۲۶۹
	درصد	۱/۹	۳	۲۷/۱	۳۲/۳	۳۵/۷	۱۰۰

۲۶۹	۱۶۵	۳۸	۳۵	۲۲	۹	فراوانی	من علاقه به	۳	
۱۰۰	۶۱/۳	۱۴/۱	۱۳	۸/۲	۳/۳	درصد	تمیز کردن وسایلم دارم		
۲۶۹	۴۳	۷۸	۱۱۱	۲۸	۹	فراوانی	من معمولاً	۴	
۱۰۰	۱۶	۲۹	۴۱/۳	۱۰/۴	۳/۳	درصد	آدمی کم و بیش سختگیر هستم		
۲۶۹	۱۴۲	۵۷	۵۶	۹	۵	فراوانی	من دوست دارم هر چیزی را، در جای مخصوص آن نگهداری کنم تا در هنگام استفاده، جای آن را به خوبی بدانم.	۵	
۱۰۰	۵۲/۸	۲۱/۲	۲۰/۸	۳/۳	۱/۹	درصد			
۲۶۹	۵۷	۱۰۳	۸۹	۱۲	۸	فراوانی	من آدم بسیار منظم و با برنامه ای هستم.	۶	
۱۰۰	۲۱/۲	۳۸/۳	۳۳/۱	۴/۵	۳	درصد			

میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر نظم و ترتیب در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصل در جدول شماره ۱۰ ارائه شده

است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان نظم و ترتیب ۹۶/۷ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۱۰- آمار توصیفی بر حسب میزان نظم و ترتیب دانشجویان

میزان نظم و ترتیب	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۲	۰/۷	۰/۷
کم	۷	۲/۶	۳/۳
متوسط	۵۷	۲۱/۲	۲۴/۵
زیاد	۸۵	۳۱/۶	۵۶/۱
خیلی زیاد	۱۱۸	۴۳/۹	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

۵. میزان دین‌داری دانشجویان با استفاده از ۱۹ گویه، مورد سنجش قرار گرفت. میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر دین‌داری در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصل در جدول شماره ۱۱ ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان دین‌داری ۹۸/۶ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۱۱- آمار توصیفی بر حسب میزان دین‌داری دانشجویان

میزان دین‌داری	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۲	۰/۷	۰/۷
کم	۲	۰/۷	۱/۴
متوسط	۲۲	۸/۲	۹/۶
زیاد	۷۲	۲۶/۸	۳۶/۴
خیلی زیاد	۱۷۱	۶۳/۶	۱۰۰

تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰
----------	-----	-----

۶. میزان همبستگی دانشجویان با استفاده از ۱۵ گویه، مورد سنجش قرار گرفت. میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر همبستگی در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصل در جدول شماره ۱۲ ارائه شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان همبستگی ۸۹/۵ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۱۲- آمار توصیفی بر حسب میزان همبستگی دانشجویان

میزان همبستگی	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۵	۱/۹	۱/۹
کم	۲۳	۸/۶	۱۰/۵
متوسط	۱۲۱	۴۵	۵۵/۵
زیاد	۱۰۰	۳۷/۲	۹۲/۷
خیلی زیاد	۲۰	۷/۳	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

۷. میزان اعتماد دانشجویان به هم‌دوره‌ای‌ها، هم‌دانشپایه‌ای‌ها، هم‌گروهانی‌ها، دانشجویان سال‌های بالاتر، پایین‌تر و فرماندهان با استفاده از ۶ گویه، مورد سنجش قرار گرفت. میزان نمرات دانشجویان بر حسب متغیر اعتماد در پنج طبقه «خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» ارزیابی گردید. نتایج حاصله در جدول شماره ۱۳ ارائه گردیده‌است. همان‌گونه که مشاهده می‌گردد، میزان اعتماد ۸۶/۲ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

جدول شماره ۱۳- آمار توصیفی بر حسب میزان اعتماد دانشجویان

میزان اعتماد	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱۹	۷/۱	۷/۱
کم	۱۸	۶/۷	۱۳/۸
متوسط	۱۰۱	۳۷/۵	۵۱/۳
زیاد	۱۰۰	۳۷/۲	۸۸/۵
خیلی زیاد	۳۱	۱۱/۵	۱۰۰
تعداد کل	۲۶۹	۱۰۰	

۸. در پژوهش حاضر، دین‌داری در ۴ بُعد مورد ارزیابی قرار گرفت. نتایج حاصل از آنالیز داده‌ها در جدول شماره ۱۴ نشان می‌دهد که از نظر میانگین و همچنین مجموع نمره دریافتی، دانشجویان به ترتیب در ابعاد اعتقادی، تجربی، پیامدی و مناسکی، دیندارتر هستند.

جدول شماره ۱۴- آمار توصیفی بر حسب ابعاد دین‌داری

ابعاد	دامنه	کمترین	بیشترین	مجموع	میانگین	انحراف معیار	واریانس
مناسکی	۴	۱	۵	۱۰۵۹	۳/۹۵۱۵	۰/۸۶۶۲۸	۰/۷۵۰
اعتقادی	۴	۱	۵	۱۲۴۲	۴/۶۳۴۳	۰/۷۹۸۳۲	۰/۶۳۷
پیامدی	۴	۱	۵	۱۱۰۱	۴/۰۹۲۹	۰/۹۳۹۷۵	۰/۸۸۳
تجربی	۴	۱	۵	۱۲۱۲	۴/۵۰۵۶	۰/۸۱۳۲۳	۰/۶۶۱
دین‌داری	۴	۱	۵	۱۲۱۰	۴/۵۱۴۹	۰/۷۴۱۸۵	۰/۵۵۰

ج. آمار استنباطی: در بررسی استنباطی داده‌ها و برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و نیز رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد که نتایج آن به شرح زیر است:

۱. ارتباط بین وظیفه‌شناسی دانشجویان با دین‌داری آنان، همبستگی یگانی و اعتماد یگانی به شرح جدول شماره ۱۵ است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بین

وظیفه‌شناسی دانشجویان با دین‌داری و همبستگی یگانی آنان رابطه مثبت و معنی‌داری (به ترتیب $F=0/547$ و $F=0/318$) وجود دارد و رابطه بین وظیفه‌شناسی آنان و اعتماد یگانی، گرچه مثبت است، لیکن معنی‌دار نمی‌باشد.

جدول شماره ۱۵- همبستگی بین وظیفه‌شناسی دانشجویان با دین‌داری آنان، همبستگی یگانی، اعتماد یگانی

اعتماد یگانی	همبستگی یگانی	دین‌داری		
۰/۱۰۰	۰/۳۱۸**	۰/۵۴۷**	همبستگی پیرسون	وظیفه‌شناسی
۰/۱۰۳	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنا داری (دو دامنه)	
۲۶۹	۲۶۹	۲۶۹	حجم نمونه	

۲. ارتباط بین عزت‌نفس دانشجویان با دین‌داری آنان، همبستگی یگانی و اعتماد یگانی به شرح جدول شماره ۱۶ است. همان‌طور که مشاهده می‌شود بین عزت‌نفس دانشجویان با دین‌داری و همبستگی یگانی آنان رابطه مثبت و معنی‌داری (به ترتیب $F=0/470$ و $F=0/297$) وجود دارد و رابطه بین عزت‌نفس دانشجویان و اعتماد یگانی، هر چند مثبت است، ولی معنی‌دار نمی‌باشد.

جدول شماره ۱۶ همبستگی بین عزت‌نفس دانشجویان با دین‌داری آنان، همبستگی یگانی، اعتماد یگانی

اعتماد یگانی	همبستگی یگانی	دین‌داری		
۰/۰۶۵	۰/۲۹۷**	۰/۴۷۰**	همبستگی پیرسون	عزت‌نفس
۰/۲۸۷	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنا داری (دو دامنه)	
۲۶۹	۲۶۹	۲۶۹	حجم نمونه	

۳. ارتباط بین نظم و ترتیب دانشجویان با دین‌داری آنان، به شرح جدول شماره ۱۷ می‌باشد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود بین نظم و ترتیب دانشجویان با دین‌داری و همبستگی یگانی آنان رابطه مثبت و معنی‌داری (به ترتیب $r=0/604$ و $r=0/338$) وجود دارد و رابطه بین نظم و ترتیب دانشجویان و اعتماد یگانی، هر چند مثبت است، ولی معنی‌دار نمی‌باشد.

جدول شماره ۱۷- همبستگی بین نظم و ترتیب دانشجویان با دین‌داری آنان، همبستگی یگانی، اعتماد یگانی

اعتماد یگانی	همبستگی یگانی	دین‌داری		
۰/۰۶۰	۰/۳۳۸**	۰/۶۰۴**	همبستگی پیرسون	نظم و ترتیب
۰/۳۲۵	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معنا داری (دو دامنه)	
۲۶۹	۲۶۹	۲۶۹	حجم نمونه	

۴. ارتباط بین متغیرهای مستقل پژوهش، به شرح جدول شماره ۱۸ می‌باشد. از جدول موصوف استنباط می‌گردد که بین وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

جدول شماره ۱۸- همبستگی بین متغیرهای مستقل پژوهش

ابعاد	وظیفه‌شناسی	عزت‌نفس	نظم و ترتیب
وظیفه‌شناسی	۱		
عزت‌نفس	۰/۷۵۱**	۱	
نظم و ترتیب	۰/۸۱۶**	۰/۷۹۲**	۱

۵. ارتباط بین ابعاد پرورش نظامی، به شرح جدول شماره ۱۹ می باشد. همان طور که مشاهده می شود بین دین داری، همبستگی یگانی و اعتماد یگانی رابطه مثبت وجود دارد که از نظر آماری در سطح ۰/۰۱ معنی دار است.

جدول شماره ۱۹- همبستگی بین ابعاد پرورش نظامی

ابعاد	دین داری	همبستگی یگانی	اعتماد یگانی
دین داری	۱		
همبستگی یگانی	۰/۳۸۸**	۱	
اعتماد یگانی	۰/۲۲۴**	۰/۴۸۰**	۱

۶. ارتباط بین ابعاد دین داری، به شرح جدول شماره ۲۰ می باشد. همان طور که مشاهده می شود بین ابعاد دین داری رابطه مثبت وجود دارد که از نظر آماری این رابطه در سطح ۰/۰۱ معنی دار است.

جدول شماره ۲۰- همبستگی بین ابعاد دین داری

ابعاد	مناسکی	اعتقادی	پیامدی	تجربی	دین داری
مناسکی	۱				
اعتقادی	۰/۳۳۳**	۱			
پیامدی	۰/۲۶۷**	۰/۴۹۶**	۱		
تجربی	۰/۴۱۵**	۰/۵۷۳**	۰/۲۴۹**	۱	
دین داری	۰/۷۰۷**	۰/۸۰۵**	۰/۷۰۲**	۰/۷۲۴**	۱

از آن جایی که تحلیل رگرسیون چند متغیره برای مطالعه تأثیرات چند متغیر مستقل در متغیر وابسته کاملاً مناسب است میزان تأثیرگذاری هریک از متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته با استفاده از رگرسیون خطی چندگانه (چند متغیره) مورد کنکاش قرار

گرفته است. نتایج حاصل از رگرسیون خطی چندگانه، متغیرهای مستقل (وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب) و وابسته (پرورش نظامی) با استفاده از روش همزمان^۱، به شرح جداول زیر است. جدول شماره ۲۱ به عنوان اولین خروجی نشان می‌دهد که برای پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته بر اساس سه متغیر مستقل، از یک مدل رگرسیونی و روش همزمان استفاده شده است.

جدول شماره ۲۱- متغیرهای وارد شده / حذف شده

مدل	متغیرهای وارد شده	متغیرهای حذف شده	روش
۱	وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب	-----	همزمان

جدول شماره ۲۲، خلاصه مدل را نشان می‌دهد. میزان ضریب همبستگی چندگانه^۲ برابر ۰/۵۳۳ گزارش شده، پس بین متغیرهای مستقل و وابسته همبستگی قوی وجود دارد. مجذور ضریب همبستگی چندگانه^۳ یا ضریب تعیین، میزان تبیین واریانس و تغییرات متغیر وابسته توسط مجموعه متغیرهای مستقل را نشان می‌دهد. ضریب تعیین تعدیل شده^۴ (R^2_{adj})، مقدار ضریب تعیین را به منظور انعکاس بیشتر میزان نکوئی برازش مدل^۵ تصحیح می‌کند. برای تفسیر ضریب تعیین، معمولاً از این مقدار استفاده می‌شود. چون در این ضریب، مقدار ضریب تعیین با درجات آزادی تعدیل شده است. در این پژوهش مقدار آن برابر ۰/۲۷۶ گزارش شده است، این بدان معنی است که متغیرهای مستقل به تنهایی حدود ۲۸٪ از کل واریانس متغیر وابسته (پرورش نظامی) را تبیین می‌کنند و مابقی تغییرات، تحت تأثیر متغیرهای خارج از مدل است. مقدار خطای

-
- 1- Enter Method
  - 2- Multiple R
  - 3- R Square
  - 4- Adjusted R Square
  - 5- Model Fit

استاندارد برآورد، نشان‌دهنده میزان قدرت پیش بینی معادله رگرسیون است، که برابر ۱۵/۳۵۲۴۹ گزارش شده است.

جدول شماره ۲۲- خلاصه آماره‌های مربوط به برازش مدل

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد برآورد
۱	۰/۵۳۳ ^a	۰/۲۸۴	۰/۲۷۶	۱۵/۳۵۲۴۹

متغیر وابسته: پرورش نظامی

پیش‌بینی کننده‌ها: وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب

جدول شماره ۲۳ نتایج تحلیل واریانس را نشان می‌دهد. در این جدول، منبع تغییرات متغیر وابسته (پرورش نظامی) در دو منبع رگرسیون^۱ و باقیمانده^۲ نشان داده شده و برای هر یک از این منابع، مجموع مجذورات، درجه آزادی و میانگین مجذورات آورده شده است. منبع رگرسیون، اطلاعات مربوط به میزان تغییرات متغیر وابسته را که در نتیجه مدل پژوهش ماست، نشان می‌دهد و منبع باقیمانده نیز، نشان‌دهنده اطلاعات مربوط به میزان تغییرات متغیر وابسته که خارج از مدل پژوهش ماست، است. مقدار F (آماره فیشر) نشان‌دهنده آن است که آیا مدل رگرسیونی پژوهش، مدل مناسبی است یا خیر. به عبارتی، آیا متغیرهای مستقل قادرند به خوبی تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند یا خیر. مقدار F بر اساس نتایج جدول زیر، برابر ۳۵/۰۵۹ و در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱ معنی‌دار است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق که مرکب از سه متغیر مستقل و یک متغیر وابسته است، مدل خوبی بوده و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمایند.

1- Regression

2- Residual

جدول شماره ۲۳- نتایج تحلیل واریانس

مدل	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	آماره فشر	سطح معناداری		
						رگرسیون	باقیمانده
۱	۲۴۷۸۹/۷۸۵	۳	۸۲۶۳/۲۶۲	۳۵/۰۵۹	۰/۰۰۰		
	۶۲۴۶۰/۱۹۲	۲۶۵	۲۳۵/۶۹۹				
	۸۷۲۴۹/۹۷۸	۲۶۸				کل	

پیش‌بینی کننده‌ها: وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس، نظم و ترتیب متغیر وابسته: پرورش نظامی

در جدول شماره ۲۴ نتایج مربوط به میزان تأثیر رگرسیونی هر متغیر در مدل و همچنین میزان همبستگی بین آن‌ها را نشان می‌دهد. در واقع، این جدول از دو بخش اصلی تشکیل گردیده است. این دو بخش شامل ۱- ضرایب تأثیر رگرسیونی استاندارد شده و استاندارد نشده ۲- همبستگی‌های مرتبه صفر، تفکیکی و نیمه تفکیکی می‌باشند.

بخش اول، ضرایب تأثیر رگرسیونی هر متغیر مستقل بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد. در این بخش، تفسیر ضرایب رگرسیونی بر اساس ضریب بتا^۱ انجام می‌گیرد، زیرا این آماره نشان‌دهنده ضریب رگرسیونی استاندارد شده هر یک از متغیرهای مستقل بر روی متغیر وابسته تحقیق است. اولین آماره‌ای که در این جدول به چشم می‌خورد، عدد ثابت^۲ است، که همان عرض از مبدأ است و میزان متغیر وابسته را بدون دخالت متغیرهای مستقل نشان می‌دهد. در جدول زیر، ضرایب تأثیر رگرسیونی به دو صورت ضرایب استاندارد شده^۳ (بتا) و ضرایب استاندارد نشده^۴ (B) ارائه شده است. بنابراین می‌توانیم با استفاده از آن، سهم نسبی هر متغیر مستقل در مدل را مشخص کنیم. مقایسه متغیرها نشان می‌دهد که: ۱- تأثیر دو متغیر وظیفه‌شناسی و نظم و ترتیب بر متغیر پرورش نظامی، معنی‌دار است؛ لیکن تأثیر متغیر عزت‌نفس بر پرورش نظامی معنی‌دار

1- Beta

2- Constant

3- Standardized Coefficients

4- Unstandardized Coefficients

نمی‌باشد. ۲- متغیرهای نظم و ترتیب با ضریب رگرسیون $0/376$ ، وظیفه‌شناسی با ضریب $0/196$ به ترتیب بالاترین تأثیر رگرسیونی را بر روی متغیر وابسته داشته‌اند. به عبارتی، به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیر نظم و ترتیب، میزان متغیر پرورش نظامی به میزان $0/376$ انحراف استاندارد افزایش خواهد یافت.

بخش دوم جدول، نتیجه سه نوع همبستگی را به شرح زیر نشان می‌دهد: ۱- همبستگی مرتبه صفر^۱ که مقدار آن معادل مقدار ضریب همبستگی پیرسون است، میزان همبستگی بین متغیرها را بدون وجود متغیر کنترل نشان می‌دهد. در جدول شماره ۲۴، میزان همبستگی مرتبه صفر برای متغیرهای وظیفه‌شناسی، عزت نفس و نظم و ترتیب بالا است. به عبارتی متغیرهای نظم و ترتیب، وظیفه‌شناسی و عزت نفس به ترتیب با ضرایب $0/521$ ، $0/489$ و $0/427$ دارای بیشترین میزان همبستگی می‌باشند. ۲- همبستگی تفکیکی / جزئی^۲ نوعی کنترل آماری است که از طریق آن می‌توان اثر یک یا چند متغیر را کنترل کرد. هر چه میزان این همبستگی برای یک متغیر بیشتر باشد، نقش آن متغیر در مدل بیشتر است. در تحقیق حاضر نیز، میزان همبستگی تفکیکی در دو متغیر نظم و ترتیب و وظیفه‌شناسی نسبتاً بالاست و در متغیر عزت نفس در حد پایین است. ۳- همبستگی نیمه تفکیکی^۳ / شبه تفکیکی^۴ نوعی کنترل آماری است که از طریق آن می‌توان اثر یک یا چند متغیر را کنترل کرد. در همبستگی نیمه تفکیکی، هر چه میزان این همبستگی برای یک متغیر بیشتر باشد، نقش آن متغیر در مدل بیشتر است. افزون بر این، در این نوع همبستگی، چون اثر خطی متغیرهای مستقل بر همدیگر حذف می‌شود، بنابراین میزان آن نسبت به همبستگی مرتبه صفر و تفکیکی پایین‌تر است. در این همبستگی نیز، شاهد میزان بالای همبستگی نیمه تفکیکی در متغیر نظم و ترتیب و وظیفه‌شناسی هستیم.

1- Zero-order correlation

2- Partial correlation

3- Semi-partial correlation

4- Part correlation

جدول شماره ۲۴- نتایج مربوط به ضرایب تأثیر رگرسیونی

مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	مقدار (t)	سطح معنی داری	همبستگی‌ها		
	B	خطای استاندارد	Beta			مرتب‌به صفر	تفکیکی	نیمه تفکیکی
مقدار ثابت	۹۱/۹۷۶	۵/۷۲۱		۱۶/۰۷۶	۰/۰۰۰			
وظیفه‌شناسی	۰/۷۹۹	۰/۳۸۳	۰/۱۹۶	۲/۰۸۴	۰/۰۳۸	۰/۴۸۹	۰/۱۲۷	۰/۱۰۸
عزت‌نفس	-۰/۰۷۷	۰/۳۷۳	-۰/۰۱۸	-۰/۲۰۶	۰/۸۳۷	۰/۴۲۷	-۰/۰۱۳	-۰/۰۱۱
نظم و ترتیب	۱/۶۶۳	۰/۴۵۰	۰/۳۷۶	۳/۶۹۲	۰/۰۰۰	۰/۵۲۱	۰/۲۲۱	۰/۱۹۲

متغیر وابسته: پرورش نظامی

نتیجه‌گیری

الف) نتایج توصیفی: نتایج توصیفی پژوهش به شرح زیر بیان می‌گردند:

- در بین متغیرهای مستقل پژوهش، به ترتیب؛ متغیرهای نظم و ترتیب، عزت‌نفس و وظیفه‌شناسی دانشجویان، دارای بیشترین میانگین در بین دانشجویان دا.اف می‌باشند. به بیان دیگر دانشجویان دا.اف در بین متغیرهای موصوف، از نظم و ترتیب (انضباط ظاهری) از سطح بالایی برخوردارند. شایان ذکر است که اختلاف میانگین در بین این متغیرها نیز ناچیز است.
- در بین متغیرهای وابسته پژوهش (ابعاد پرورش نظامی)، به ترتیب دین‌داری، همبستگی و اعتماد یگانی دارای بیشترین میانگین در بین دانشجویان می‌باشند. البته

اختلاف میانگین در بین متغیر دین‌داری با متغیرهای همبستگی و اعتماد یگانی قابل توجه است. به عبارتی دانشجویان دا.اف از نظر دین‌داری در سطح بسیار بالایی ارزیابی می‌گردند. شایان ذکر است که در بین تمامی متغیرهای پژوهش، متغیر دین‌داری دارای بالاترین میانگین است.

(۳) میزان وظیفه‌شناسی ۹۷ درصد از دانشجویان و میزان عزت‌نفس ۹۶/۷ درصد از دانشجویان و میزان نظم و ترتیب ۹۶/۷ درصد از دانشجویان، در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

(۴) تنها ۶۳ درصد از دانشجویان، تأیید نمودند که از برنامه مشخصی، در راستای رسیدن به هدف برخوردارند.

(۵) از بین ابعاد دین‌داری، به ترتیب بُعد اعتقادی، تجربی، پیامدی و مناسکی دارای بیشترین میانگین در بین دانشجویان دا.اف بوده‌اند. اختلاف میانگین بین ابعاد مناسکی و پیامدی با دیگر ابعاد قابل تأمل است.

(۶) میزان دین‌داری ۹۸/۶ درصد از دانشجویان و میزان همبستگی ۸۹/۵ درصد از دانشجویان و میزان اعتماد ۸۶/۲ درصد از دانشجویان در سطح متوسط به بالا برآورد گردید.

ب. نتایج تحلیلی: نتایج تحلیلی پژوهش نیز به شرح زیر بیان می‌گردند:

(۱) وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب با دین‌داری و همبستگی یگانی رابطه دارند، در حالی که متغیرهای موصوف با اعتماد یگانی رابطه معناداری را ندارند.

(۲) وجود رابطه بین متغیرهای وظیفه‌شناسی، عزت‌نفس و نظم و ترتیب تأیید گردید.

(۳) متغیرهای دین‌داری، همبستگی و اعتماد یگانی با یکدیگر رابطه دارند.

(۴) بین ابعاد دین‌داری (مناسکی، اعتقادی، پیامدی و تجربی) رابطه وجود دارد.

(۵) نتایج رگرسیون چندگانه نشان داد که متغیرهای مستقل در حدود ۲۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌نماید.

۶) از میان متغیرهای مستقل، فقط وظیفه‌شناسی و نظم و ترتیب بر پرورش نظامی تأثیرگذار می‌باشند و تأثیرگذاری متغیر عزت‌نفس تایید نگردید.

۷) از میان ابعاد دین‌داری، دانشجویان دااف در ابعاد اعتقادی و تجربی در سطح بسیار عالی قرار دارند که بیانگر این موضوع است که دانشجویان دااف، دانشجویانی هستند که به واقعیت‌ها و مفاهیمی چون خدا، بهشت، جهنم و شیطان اعتقاد و ایمان راسخ دارند و همچنین به علت این اعتقاد راستین، توانایی ارتباط معنوی و قلبی با پروردگار و معبود خویش را دارند. با این وجود، دانشجویان موصوف در ابعاد مناسکی و پیامدی، به نسبت ابعاد پیشین، در یک رده پایین‌تر قرار دارند. که بیانگر این مطلب است که دانشجویان از نظر میزان خواندن نماز، قرآن و روزه گرفتن و همچنین کاربست دین در حوزه‌های فردی، شخصی و نظامی نیاز به ارتقا دارند. لذا با توجه به توضیحات اشاره شده، تدوین تدابیر و برنامه‌هایی با محوریت بسط و گسترش ابعاد مناسکی و پیامدی ضروری به نظر می‌رسد.

۸) نتایج نشان دادند که وظیفه‌شناسی و نظم و ترتیب که از شاخصه‌های شخصیتی‌اند بر میزان دین‌داری و همبستگی یگانی دانشجویان تأثیرگذار است. به طوری متغیرهای مستقل موصوف قادرند ۲۸ درصد تغییرات متغیرهای وابسته را پیش‌بینی نمایند. به عبارتی با افزایش میزان وظیفه‌شناسی و نظم و ترتیب دانشجویان می‌توان میزان دین‌داری و همبستگی یگانی آنان را افزایش داد.

ج. پیشنهادات: پژوهش نیز به شرح زیر بیان می‌گردند.

۱) در راستای ارتقا مؤلفه پرورش نظامی دانشجویان می‌توان اذعان داشت که علاوه بر متغیر نظم و ترتیب (که دارای امتیاز مطلوبی بود) به متغیرهای عزت‌نفس و وظیفه‌شناسی دانشجویان نیز باید بیشتر توجه و تأکید گردد، لذا مد نظر قرار دادن شاخص‌های پیش گفته توسط فرماندهان در برخورد با دانشجویان توصیه می‌گردد.

۲) از آن جایی که بین متغیر دین‌داری با متغیرهای همبستگی و اعتماد یگانی اختلاف میانگین قابل توجه می‌باشد، لذا توصیه می‌گردد که علاوه بر حفظ سطح کنونی دین‌داری دانشجویان و در راستای ارتقای میزان همبستگی و اعتماد یگانی توسط فرماندهان محترم، اقدامات مؤثرتری اندیشیده شود.

۳) با توجه به این که بعد مناسبی متغیر دین‌داری از امتیاز کمتری برخوردار بود، لذا توصیه می‌گردد که بر انجام عملی فرایض دینی تأکید بیشتری گردد.

منابع و مأخذ

- ۱- آتشی، سید حسین، بررسی رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره راهنمایی شهر یزد، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته روان‌شناسی، دانشگاه تبریز، ۱۳۷۷.
- ۲- بیرو، آلن، فرهنگ علوم اجتماعی، باقر ساروخانی، تهران: انتشارات کیهان، ۱۳۶۶.
- ۳- پاتنام، رابرت، دموکراسی و سنتهای مدنی، ترجمه دلفروز، تهران، انتشارات روزنامه سلام، ۱۳۸۰.
- ۴- خوانساری، جمال‌الدین محمد، شرح غررالحکم و دررالکلم، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۴.
- ۵- رشیدزاده، فتح‌الله، منش و رفتار فرماندهی، جلد سوم، انتشارات دانشگاه افسری امام علی^(ع)، ۱۳۸۷.
- ۶- رشیدزاده، فتح‌الله، منش و رفتار فرماندهی، جلد دوم، انتشارات دانشگاه افسری امام علی^(ع)، ۱۳۸۷.
- ۷- رشیدزاده، فتح‌الله، تربیت نظامی، انتشارات دانشگاه افسری امام علی^(ع) با همکاری انتشارات آوای قلم، ۱۳۸۹.
- ۸- صابر، سیروس، تأثیر انواع و میزان دین‌داری بر مدارای اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جامعه‌شناسی دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۸۴.
- ۹- کینگ، وینستون، دین در میر چا الیاده، ترجمه بهاء‌الدین خرمشاهی، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۵.
- ۱۰- مطهری، مرتضی، تعلیم و تربیت در اسلام، انتشارات صدرا، قم، ۱۳۸۶.
- ۱۱- مکارم شیرازی و همکاران، تفسیر نمونه، دارالکتب الاسلامی، قم، ۱۳۷۳.
- 12- Glock, Charles, the Religious Revival in America, University of California, 1959.

